

**РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Світлана Кара

Бердянський державний педагогічний університет

Аннотация

В статье раскрывается роль педагогической практики в формировании профессиональной компетентности будущих учителей физического воспитания. Во время педагогической практики происходит активный процесс профессиональной деятельности студентов, осуществляется трансформация профессионально значимых знаний, умений и навыков. Профессиональная деятельность во время педагогической практики является проверкой на профессиональную готовность будущих учителей физического воспитания к педагогической деятельности и ценным средством формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: педагогическая практика, профессиональная компетентность.

Annotation

The article author shows the role of pedagogical practice in future teacher's of physical education professional competence forming. During pedagogical practice there is an active process of professional activity of students, transformation professionally of meaningful knowledge comes true in ability and skills. Professional activity during pedagogical practice is checking for professional readiness of future teachers of physical education of initial classes to pedagogical activity and most valuable means of forming of professional competence.

Key words: pedagogical practice, professional competence.

Постановка проблеми.

За будь-яких умов розвитку суспільства існує потреба у висококваліфікованих спеціалістах, здатних самостійно приймати рішення й нести особисту відповідальність за них. Це особливо стосується педагога, професіоналізм та компетентність якого є провідною умовою успішного фізичного розвитку підростаючої покоління.

Однією зі складових освітнього процесу у вищому навчальному закладі є педагогічна практика. Педагогічна практика майбутніх фахівців є одним із основних шляхів здобування особистісного досвіду студента та формування його професійної компетентності, а також готовності до виконання практичної діяльності.

Вважаємо доцільним підкреслити, що в останні десятиліття великого значення набули розробки проблеми вдосконалення процесу проходження педагогічної практики студентами. Це роботи О. Абдуліної та Н. Загрязкіної [1], Л. Кацовой [2], М. Козія [3] та інших.

Незважаючи на те, що з боку науковців велика увага приділяється вказаній вище проблемі, досі залишається недостатньо розробленим питання ролі педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

Мета пропонованої роботи – визначити роль педагогічної

практики у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

Результати досліджень. Формування професійної компетентності майбутніх учителів під час педагогічної практики являє собою взаємопов'язані елементи навчально-виховного процесу, які забезпечують формування в студентів професійної спрямованості та інтересу до професійної діяльності; професійно значущих особистісних якостей, знань, умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення педагогічного процесу в школі; умінь та навичок адекватної самооцінки особистої діяльності й оцінки діяльності учнів.

Щоб проходити педагогічну практику, необхідно оволодіти професійними і загальними знаннями, навчитися розуміти необхідний механізм відносин між людьми, і, зокрема, у середовищі молоді. Кожен майбутній педагог у межах професійного навчального закладу набуває комплексної системи знань, що відображають енциклопедичність і практичність, доцільність та актуальність застосування.

Успішна реалізація знань студентів під час педагогічної практики передбачає актуалізацію раніше засвоєних знань, необхідних для вирішення поставлених перед практикантами завдань, що дає можливість перевірити якість опанування цими знаннями.

Процес формування професійної компетентності майбутніх учителів знаходиться в динаміці та постійному вдосконаленні. Якщо в процесі вивчення теоретичних дисциплін переважає навчально-пізнавальний аспект, то під час педагогічної практики домінуючу роль відіграє формування професійно-практичних умінь, навичок і професійно значущих якостей особистості. Тому, в період педагогічної практики, коли відбувається активний процес становлення професійної ді-

яльності студентів, здійснюється трансформація професійно значущих знань в уміння та навички.

Згідно з «Положенням про проведення практики студентів вищих педагогічних навчальних закладів України» метою педагогічної практики є оволодіння студентами сучасними формами організації праці в галузі їх майбутньої професії, формування в них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь та навичок з метою прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [4].

З огляду на досліджувану нами проблему, головною метою педагогічної практики визначаємо формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів у процесі педагогічної практики має на меті такі цілі:

– формування професійної спрямованості особистості студента, систематичне засвоєння нової психолого-педагогічної інформації, закріплення одержаних знань, їх поглиблення; оволодіння певним обсягом теоретичних понять, законів, закономірностей, принципів, що вводять майбутнього вчителя до гуманістичної педагогіки;

– формування основ професійного мислення, визначення пріоритету науково-педагогічних знань й особистісної потреби в них, оволодіння системою узагальнених педагогічних понять та їх інтеграція з практикою. Зазначена вище мета спрямовується на розвиток здатності студента висувати й обґрунтовувати на теоретико-експериментальному рівні власний підхід до розв'язання частково-пошукових педагогічних завдань. Показником ефек-

тивної реалізації цієї мети є формування у студентів елементів системного бачення педагогічного процесу, результатів навчання та виховання;

– формування елементів педагогічної культури як невід'ємної складової загальної культури особистості, що пов'язано з розвитком потреби і здатності сприймати, переробляти та використовувати педагогічну інформацію для розв'язання проблемних педагогічних завдань. Показником сформованості педагогічної культури є уміння студента обґрунтовувати мету, завдання, планувати, організувати, здійснювати й оцінювати власну педагогічну діяльність;

– формування основ педагогічної майстерності як найвищого ступеня професійної компетентності, що передбачає рефлексію особистої педагогічної діяльності, організацію навчально-виховного процесу, трансформування прийомів навчальної і дослідницької роботи в педагогічні уміння, закріплення установки на професійний саморозвиток і самовдосконалення, а також спеціалізацію, вибір галузі та профілю педагогічної діяльності, відповідно з якими відбувається формування професійної майстерності. Показником успішного завершення етапу є досягнення відповідного рівня педагогічної майстерності за умови постійного прагнення до самоконтролю, самоаналізу та самооцінки;

– формування професійного самовизначення, оформлення концептуальних задумів, орієнтованих на педагогічну сферу, розвиток творчості майбутнього вчителя. Показником реалізації цієї мети є оцінка готовності майбутнього вчителя до навчально-виховної роботи в існуючих соціальних умовах; забезпечення позитивної динаміки в оволодінні педагогічними, методичними та дослідницькими способами дій; теоретико-експериментальна ді-

яльність, спрямована на втілення елементів власної концепції професійного зростання. Формою відображення зазначеного вище показника є курсові та дипломні роботи студентів, статті у журналах і збірниках наукових праць, участь у всеукраїнських олімпіадах, конкурсах на кращу студентську роботу, факультетських і загальноуніверситетських науково-практичних конференціях, навчання в аспірантурі.

Реалізація зазначених цілей педагогічної практики майбутніх учителів можлива шляхом виконання таких функцій: навчальної, розвивальної, виховної, діагностичної, адаптаційної та інших. Усі функції, які виконує педагогічна практика, органічно поєднуються між собою, перебувають у постійній взаємодії та сприяють формуванню особистості майбутнього учителя. Педагогічна практика дає можливість студентам апробувати здатність до виконання функцій вчителя, практично підготуватися до самостійної педагогічної діяльності.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі педагогічної практики базується на принципах: педагогічної спрямованості цілей, завдань і змісту практичної підготовки; безперервності її організації; забезпечення комплексного характеру, диференціації та індивідуалізації, що передбачає застосування таких підходів: діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, рефлексивного, антропологічного.

Вважаємо, що зазначені вище принципи та підходи лежать в основі добору змісту, організації та проведення педагогічної практики студентів. Єдність принципів організації педагогічної практики забезпечує ефективність її перебігу, сприяє підвищенню якості педагогічної діяльності студентів та реалізації ідеї нового підходу практичної підготовки майбутніх

учителів до професійної діяльності.

У процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання ефективність організації педагогічної практики забезпечується відповідним змістом. Зміст педагогічної практики передбачає розширення і поглиблення в студентів психолого-педагогічних та фахових знань, вироблення сукупності професійних умінь та навичок, формування професійно важливих якостей, творчого підходу до педагогічної діяльності.

У зміст діяльності студентів на різних етапах педагогічної практики входить ознайомлення з роботою загальноосвітнього навчального закладу – навчальною, виховною, дослідницькою та виконання студентами цієї роботи.

Одним із перспективних шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів, озброєння їх необхідними знаннями, практичними вміннями та навичками є засвоєння активних форм і методів навчання. Вважаємо, що завдання педагогічної практики будуть досягнутими за умови, якщо її форми і методи різноманітні та адаптовані до індивідуальності кожного студента.

Під формами навчання у процесі практичної діяльності розуміються різні варіанти її організації та взаємодії керівників практики і студентів. Зазначимо, що найбільш ефективними формами і методами формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі педагогічної практики є ті, які забезпечують активну діяльність студентів. Нами виділено такі форми керівництва практикою: конференції (настановчі, підсумкові), інструктажі, консультації (колективні, групові, індивідуальні), перегляд відеозаписів, взаємне відвідування уроків, обговорення результатів (між викладачем і студентом, у групі студентів, у колективі студентів),

самоаналіз уроків, програвання уроків, аналіз проблемних ситуацій та розв'язання педагогічних завдань у процесі педагогічної практики (під час підготовки студентів до проведення уроків, у ході аналізу проведених студентами уроків), творчі звіти з педагогічної практики, участь студентів у науково-практичних конференціях.

Організаційна система проходження педагогічної практики студентами університету передбачає такі види: ознайомча, в дитячих оздоровчих таборах, виробнича в школі. Реалізація кожного з них є логічним етапом у професійному становленні майбутніх учителів, який поступово і комплексно формує всі складові професійної компетентності.

Особливістю професійної педагогічної діяльності в школі є те, що до неї не можна підготуватися раз і назавжди, навчаючись у педагогічному вищому навчальному закладі. Тільки вчитель, який за роки навчання у вищому навчальному закладі оволодів вміннями і навичками самостійної роботи, навчився самотужки здобувати й осмислювати нові знання, на основі спостережень та експериментів, з перших кроків своєї педагогічної діяльності буде прагнути до удосконалення власної професійної майстерності.

Вважаємо, що в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання формування професійної компетентності студентів можливе за умови відповідного спрямування змісту, форм та методів організації педагогічної практики на різних її етапах.

Висновки

Отже, практична підготовка до педагогічної діяльності є невід'ємною складовою професійної освіти майбутніх учителів, забезпечує взаємодію теоретичної і практичної підготовки, є комплексною.

Педагогічна практика є перевіркою на професійну готовність майбутніх учителів фізичного виховання до педагогічної діяльності та найціннішим засобом формування професійної компетентності.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення особливостей впливу педагогічної практики на формування складових компонентів професійної компетентності майбутніх учителів.

Література:

1. Абдуллина О.А. Педагогическая практика студентов : учеб. пособ. / О.А. Абдуллина, Н. Н. Загряжкіна. – М. : Просвещение, 1989. – 175 с.
2. Кацова Л.І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Кацова. – Х., 2005. – 184 с.
3. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів : метод. посіб. / М. К. Козій. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. – 141 с.
4. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. – Міністерство освіти України: зб. законодавчих та нормативних актів про освіту. – Вип. 1. – К., 1994. – С. 139-152.

